

років очолював експедицію, яка досліджувала античне місто Тіру, а також слов'янське місто Білгород та інші міста середньовіччя⁵.

Слід згадати очолювані Дмитровим розкопки Любимівського городища (1951 р.) біля Берислава, в районі будівництва Каховської ГЕС⁶.

Леоніду Дмитровичу був притаманний патріотизм в житті та науковій праці. Він мав повне право сказати про себе: «...Протягом всього свого науково-дослідницького життя я прагнув в міру своїх сил і свого розуміння всі свої праці пов'язати тісніше і ближче з життям, з соціалістичною реконструкцією народного господарства і взагалі з усіма подіями, які переживала за цей час наша Батьківщина.

Цим, головним чином, і визначається коло тих питань і проблем, а також і тих археологічних пам'яток, розробці, дослідженню і вивченню яких я присвятив свої сили і свій час».

Це була людина великої працьовитості, різнобічних інтересів (антична, скифо-сарматська і слов'яно-руська археологія), виключної сумлінності і високої вимогливості до себе і своїх помічників. Він прагнув провадити археологічні дослідження з широким залученням писемних джерел, які він добре знав, з обов'язковим урахуванням всієї вітчизняної та іноземної літератури, яка стосувалась предмету дослідження. Правилем Л. Д. Дмитрова було не здавати жодної праці до друку, доки не будуть з'ясовані до кінця абсолютно всі деталі.

Варто відзначити велику увагу Леоніда Дмитровича до підготовки кадрів, завжди уважне ставлення до перших праць молодих науковців, докладний, вимогливий їх розбір на наукових засіданнях.

Леонід Дмитрович був активним громадським діячем. В роки Великої Вітчизняної війни, перебуваючи з Академією наук УРСР в Уфі, він часто виступав з лекціями в госпиталях, військових частинах, на фабриках та заводах, завжди брав активну участь в кампаніях по виборах до Верховних і місцевих Рад. Протягом кількох років Л. Д. Дмитрова обирали народним засідателем суду.

Це була завжди надзвичайно скромна, чутлива і у всьому бездоганно чесна людина.

Світла пам'ять про трудівника археологічної науки Леоніда Дмитровича Дмитрова буде довго жити в серцях тих, хто його знав.

Ю. С. ВІНОГРАДСЬКИЙ

4 березня 1965 р. після тривалої і тяжкої хвороби помер краєзнавець, засновник і колишній науковий працівник Сосницького краєзнавчого музею та відомий археолог Юрій Степанович Виноградський.

Ю. С. Виноградський народився в 1873 р. в м. Сосниці, Чернігівської області. В 1896 р. закінчив юридичний факультет Київського університету.

З 1915 р. Юрій Степанович живе у Чернігові. В 1919 р. він очолює тут комітет по охороні пам'яток культури. За його активною участю в Чернігові був заснований історичний музей. На початку 1920 р. Ю. С. Виноградський переїхав у Сосницю, де провадив значну роботу по збереженню пам'яток культури. Того ж року він заснував Сосницький краєзнавчий музей, в якому працював понад 30 років науковим працівником, віддаючи всі свої сили вивченню рідної Чернігівщини.

Ю. С. Виноградський відкрив близько 50 стоянок доби неоліту і бронзи і написав багато наукових статей з археології, фольклору та історії.

⁵ Л. Д. Дмитров, Білгород-Дністровська археологічна експедиція (1945—46 рр.), АП, т. II, К., 1949; його ж, Основні підсумки Ізмаїльської археологічної експедиції 1949—1951 рр., АП, т. V, К., 1955.

⁶ Його ж, Любимівське городище рубежу н. е., АП, т. X, К., 1961.

Перебуваючи з 1953 р. на пенсії, він не припиняв творчої діяльності.

За свою самовіддану працю Ю. С. Виноградський неодноразово був відзначений грамотами Міністерства культури УРСР та Обласного відділу культури.

Світла пам'ять про Юрія Степановича Виноградського назавжди залишиться в наших серцях.

Д. І. БЛІФЕЛЬД

26 лютого 1966 р. передчасно обірвалося життя одного з визначних українських археологів Давида Ісаковича Бліфельда — кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника Інституту археології АН УРСР.

Д. І. Бліфельд народився 10 жовтня 1908 р. в м. Волочиську, Хмельницької області. Трудову діяльність розпочав у 1928 р., працюючи завідувачем клубу в м. Волочиську, а потім — завідувачим бібліотекою Будинку працівників освіти в м. Проскурові (зараз м. Хмельницький). В 1933 р. Давид Ісакович закінчив Проскурівський технікум політосвіти і деякий час був викладачем цього технікуму. В 1939 р. він закінчив з відзнакою історичний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, а в 1941 р. — аспірантуру при Інституті археології АН УРСР.

В 1941—1943 рр. Д. І. Бліфельд перебував в евакуації в Уфі та Москві, працюючи молодшим науковим співробітником Інституту суспільних наук, потім Інституту історії та археології АН УРСР. В 1943 р. він захистив кандидатську дисертацію «Археологічні пам'ятки Башкирії середини I тисячоліття н. е.» і з 1944 р. працював старшим науковим співробітником відділу слов'янської археології Інституту археології АН УРСР.

Наукові інтереси Д. І. Бліфельда були тісно пов'язані з ранньофеодальною тематикою, зокрема історією східних слов'ян в період утворення древньоруської держави. Він провадив польові археологічні дослідження в Києві, Переяславі-Хмельницькому, Надпоріжжі, в зоні будівництва Каховської ГЕС, в басейні нижньої течії Десни, Чернігові та його околицях.

Д. І. Бліфельд приділяв значну увагу вивченню древньоруських міст, їх економіки, культури, історичної топографії і соціального складу населення¹.

Провідною темою досліджень Д. І. Бліфельда були ранньофеодальні могильники в Середньому Придніпров'ї. Ним здійснені багаторічні розкопки відомого Шестовицького могильника і ряду курганів у Чернігові та його околицях². В результаті цих робіт одержано дуже

¹ Д. І. Бліфельд, 3 археологічних досліджень у Києві в останні роки, Наукові записки Інституту історії і археології України, кн. 1, К., 1943, стор. 100—116; його ж, Сучасний стан археологічних і архітектурних пам'яток Чернігова, Археологія, т. I, К., 1947, стор. 197—198; його ж, До питання про Боричів узвіз стародавнього Києва, Археологія, т. II, К., 1948, стор. 130—144; його ж, Досягнення радянської археології у дослідженні древнього Києва, Вісник АН УРСР, 1951, № 8, стор. 71—75; його ж, Дослідження древнього Белгорода, АП, т. III, К., 1952, стор. 29—36; його ж, Древньоруське місто, Нариси стародавньої історії Української РСР, К., 1957, стор. 462—481.

² Його ж, Дослідження в с. Шестовицях, АП, т. III, стор. 123—131; його ж, Деснянська археологічна експедиція 1949 р., АП, т. V, К., 1955, стор. 12—21; його ж, Раскопки курганов в Чернігове, КСИА АН УССР, вып. 4, К., 1955, стор. 23—24; його ж, Древньоруський могильник в Чернігові, Археологія, т. XVIII, К., 1965, стор. 105—138.